

Verslag forumdiscussie

Tijdens de jaarvergadering van de NZG werd door alle partijen een korte inleiding op de problematiek van het boren op het Friese Front gegeven. Hierna werden door leden van de NZG vragen gesteld. Onder leiding van dagvoorzitter Jelle van Dijk kwam een vijftal sprekers aan bod. Mardik Leopold kwam met een algemene beschrijving van (de vogels van) het Friese Front. Deze informatie is opgenomen in de eerste bijdrage in dit nummer en wordt hier niet herhaald. Willem Jan Goossen vatte de standpunten van Greenpeace samen en Bopp van Dessel legde uit hoe het boren in zee in zijn werk gaat en waarom volgens de NAM ook op het Friese Front veilig kan worden geboord. Ook deze twee sprekers leverden een bijdrage aan dit nummer. Hun verhalen op de jaarvergadering worden hieronder kort samengevat. De andere twee sprekers waren Carla Bisseling van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Peter van der Ham namens het Ministerie van Economische Zaken. Het eerste ministerie moet ook de belangen van de 'natuur' in de Noordzee behartigen en volgt uit dien hoofde de ontwikkelingen van de offshore industrie. Economische Zaken behartigt de belangen van 's Rijks schatkist en geeft de vergunningen uit om in de Nederlandse Noordzee naar olie en gas te boren. De visie van beide ministeries komt binnen dit nummer van *SULA* alleen hier aan de orde.

Willem Jan Goossen betoogde dat we moeten bedenken dat de offshore industrie meer is dan boren alleen. De hele keten van zoeken naar gas of olie, het boren zelf, de productie, het transport naar en over land, de verwerking tot eindproducten en het uiteindelijke gebruik leiden alle tot milieuproblemen. Deze variëren van verstoring van dolfinen door seismisch lawaai, stervende zeevogels in olievlekken, calamiteiten aan land door ontploffingen tot het broeikas-effect en zeespiegelrijzing. Op grond van deze zaken vindt Greenpeace dat er minder in plaats van meer naar fossiele brandstoffen gezocht zou moeten worden.

Meer toegespitst op de Noordzee: volgens de oliemaatschappijen zelf komt er jaarlijks 22.000 ton olie in deze zee terecht als gevolg van de oliewinning. Een enkele grote ramp kan dit getal verdubbelen. De boorvloeistoffen die gebruikt worden bevatten vroeger olie (de 'oil-based muds'; OBM). Tegenwoordig worden steeds meer 'water-based muds' (WBM) gebruikt, maar ook deze bevatten schadelijke chemische toevoegingen. Boorvloeistoffen worden in de regel in zee geloosd.

Onderzoek van het NIOZ, uitgevoerd voor het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, en onderzoek van de Rijkswaterstaat, uitmondend in het 'Watersysteemplan' heeft uitgewezen, dat het Noordzee-milieu behoefte heeft aan gebieden, die met rust worden gelaten. In beide studies maakt het Friese Front een kern uit van deze gebieden. In deze gebieden zal de visserij worden verboden. Greenpeace begrijpt niet hoe er in deze situatie een ander ministerie (Economische Zaken) gewoon door blijft gaan met het uitgeven van vergunningen om hier naar olie en gas te zoeken en in een enkel geval ook nog vergunning geeft om boorgruis te lozen. Gelukkig lopen NAM en MOBIL op dit ministerie vooruit en hebben deze maatschappijen zelf meer milieumaatregelen genomen dan volgens EZ nodig is.

De kans op een echte ramp (*blow-out*) wordt door de overheid en door de

oliemaatschappijen gebagatelliseerd, maar kan nooit worden uitgesloten. Vanuit milieu overwegingen is het echter ontoelaatbaar dat in een kwetsbaar gebied als het Friese Front met vuur gespeeld gaat worden. Greenpeace protesteert al lange tijd tegen deze voornemens, maar er werd niet naar onze woorden geluisterd. Om deze reden besloten wij om in de zomer van 1991 een hardere actie te voeren. We ankerden de *SOLO* op de voorgenomen boorlocatie van de NAM. Hiermee hebben we bereikt, dat de discussie over het boren in natuurgebieden is aangezwengeld. De hamvraag is nu: wat gaan Economische Zaken en LNV doen?

Volgens Bopp van Dessel heeft de NAM een milieukundige kijk op haar activiteiten ontwikkeld. Hiertoe is binnen de maatschappij een milieudienst ingesteld en is een aantal biologen aangesteld. De hoofdvraag is: hoe kunnen we zo verantwoord mogelijk werken? Het streven is om -op termijn- te komen tot 'geen milieu effecten van onze activiteiten'. De werkwijze is om eerst voor iedere activiteit na te gaan, hoe deze het milieu zou kunnen beïnvloeden. Problemen worden geïnventariseerd en voor iedere schadelijke activiteit worden alternatieven bedacht. Uiteindelijk wordt zo een zo gunstig mogelijk scenario opgesteld, welke aan het NAM management wordt gepresenteerd. Dit klinkt allemaal simpel, maar men moet bedenken dat hiermee binnen een 'ingenieurs bedrijf' wat de NAM nu eenmaal is al veel is gewonnen. Tegenwoordig worden milieukeuzes bewust gemaakt, terwijl daarbij in het verleden vrijwel nooit werd stilgestaan.

Voor het probleem van het boren op het Friese Front werd voor het eerst een volledige Milieu Invloeds Reportage (zie schema's in artikel Van Dessel) gemaakt. Eerst werd de wet- en regelgeving voor boren in dit gebied in kaart gebracht. Dit was simpel: er was vrijwel niets geregeld op dit punt. Militaire activiteiten sluiten boringen in delen van het jaar uit. In één van de drie mijnbouwvakken, waarin geboord mocht worden, mocht geen OBM worden geloosd. Aangezien de NAM zelf al in oktober 1990 besloten heeft uitsluitend WBM te gebruiken, was dit geen probleem. Een andere vraag was, wat het Friese Front dan wel precies was. Om hierover uitsluitel te verkrijgen, is door NAM en MOBIL aan het NIOZ gevraagd hierover te rapporteren. De NAM heeft vervolgens deze hele studie samengevat in één overzichtstabel (figuur 2 in artikel Van Dessel). Hieruit blijkt dat boren in bepaalde tijden van het jaar (met name de winter) minder schadelijk zal zijn dan in de zomer. Omdat het rapport pas vlak voor de geplande boringen verscheen en de platforms al waren gehuurd (voor 70.000 gulden per dag), kon het tijdstip niet meer worden veranderd en werd toch in de zomer geboord. Om de gevolgen voor het milieu zo veel mogelijk te beperken zijn de volgende maatregelen getroffen. Het boorgruis werd zoveel mogelijk per schip afgevoerd. Alleen voor het gruis uit de bovenste sectie van het boorgat was dit technisch niet mogelijk. Aan de boorspoeling voor dit gedeelte werden geen toxische stoffen toegevoegd en het gruis werd dicht bij de bodem geloosd om troebeling van het water te beperken. Dit is belangrijk voor groeiend plankton en voor dieren die met behulp van hun ogen jagen, zoals de Zeekoeten.

De gevolgde procedure heeft dus geleid tot minder milieu schade en tot een betere manier om in het algemeen met deze problematiek om te gaan. Bij een volgende gelegenheid zou ook de tijdsplanning kunnen worden verbeterd. Boren in de winter heeft het voordeel dat de ecologie op een laag pijl staat, waardoor minder of helemaal geen schade ontstaat. Het boorgruis zou in de winter met behulp van een waterstraal verspreid geloosd worden. Troebeling is in de winter geen probleem en op deze manier kan ook het bodemleven gespaard kunnen worden. Verwacht wordt dat de extra

sedimentatie van 2 mm (voornamelijk zetmeel) geen problemen oplevert. Het werk van biologen bij de NAM kan dus wel degelijk bevredigend zijn. Als gevolg van ons werk is meer verantwoord te werk gegaan, en dit zal in de toekomst nog verbeteren.

Volgens **Carla Bisseling** (Ministerie van Landbouw en Visserij; LNV) wordt er pas sinds kort nagedacht over de natuurfunctie van de Noordzee. In de klassieke natuurbescherming worden bijzondere gebieden als natuurgebied aangewezen, omheind en beheerd. Op open zee ligt dit veel lastiger. Zijn er op open zee wel bijzondere gebieden en hoe bescherm je deze eventueel? Ook de natuur zelf is er minder zichtbaar dan aan land. Er zijn geen vogelkolonies of duidelijk aanwijsbare rustgebieden. Veel van de natuur bevindt zich onzichtbaar onder water en is weinig 'aaibaar'. Tegenwoordig wordt zowel binnen Verkeer en Waterstaat als binnen LNV over de natuur van de Noordzee nagedacht. Het besef dat er op zee natuur is, en dat dus niet alles op zee kan worden toegestaan, groeit. LNV heeft het NIOZ gevraagd om na te gaan of het zinvol is op zee een beschermd (natuur)gebied in te stellen, en hoe groot dat dan zou moeten zijn, waar dit zou moeten liggen en welke activiteiten hierin wel en niet zouden kunnen plaatsvinden. In het geproduceerde 'Beschermd Gebieden Rapport' wijst het NIOZ een gebied rond het Friese Front aan. Met name de visserij zou uit dit gebied geweerd moeten worden. Ten aanzien van de mijnbouw wordt geconcludeerd, dat rondom platforms waar olie wordt geloosd (door morsen of door lozingen van OBM) schade aan het bodemleven ontstaat. Er dienen dus restricties aan de mijnbouw in een beschermd gebied te worden opgelegd.

Het instellen van een beschermd gebied op de Noordzee is verre van eenvoudig. Alleen al het feit, dat binnen de muren van één ministerie de belangen van natuurbescherming en visserij moeten worden behartigd, draagt niet bij aan een snelle besluitvorming. Over beperkingen ten aanzien van de mijnbouw moet met andere ministeries worden overlegd. Toch moeten we bedenken, dat de materie nieuw is, en dat in korte tijd relatief veel is bereikt voor de bescherming van het Noordzee-mileu. Alleen al het feit, dat er tegenwoordig over wordt nagedacht is een belangrijk winstpunt.

Economische Zaken heeft uiteraard het standpunt dat industriële activiteiten in Nederland moeten plaatsvinden (**Peter van der Ham**, Ministerie van Economische Zaken). Dit betekent echter geenszins, dat alles maar moet worden toegestaan. Ten aanzien van de offshore industrie geldt een uitgebreid vergunningen stelsel. Om op zee te mogen boren moet aan een groot aantal voorwaarden worden gedaan. Naast bepalingen omtrent de veiligheid van personeel en installaties, geldt er een pakket milieuregels. De belangrijkste milieueisen gelden de lozingen vanaf de platforms. Het verschil tussen OBM en WBM is al aan de orde geweest. Duidelijk is, dat gezien de schadelijkheid van OBM, het gebruik van deze stoffen steeds verder wordt beperkt. Andere lozingen betreffen, in de productiefase, het productiewater. Ook hiervoor gelden stricte normen. In principe geldt voor iedere lozing, van wat dan ook, en ook als dit het geval is van een ongeluk, dat zij gemeld moet worden. Het vergunningenstelsel geeft EZ de mogelijkheid om bij overtredingen in te grijpen. Op de Noordzee heeft EZ dus de functie van milieupolitie, die toeziet op het juiste gebruik van de offshore installaties.

Ten aanzien van specifieke locaties als het Friese Front kan nog het volgende worden opgemerkt. Een lozing van een schadelijke stof buiten het Friese Front gebied kan niet acceptabeler zijn dan een lozing binnen dit gebied, om twee redenen. Of je staat lozingen toe, of niet, en duidelijk is dat de ontwikkeling is om steeds minder

vervuiling toe te staan. Bovendien is het zo, dat het Friese Front een gebied is, waar veel materiaal van elders wordt 'ingevangen'. We kunnen geen hek om het Friese Front zetten dat vervuiling van elders tegen houdt. We dienen dus te streven naar een schoner milieu in de hele Noordzee.

Tijdens de algemene discussie, die op de voordrachten volgde, kwamen nog de volgende punten naar voren. Volgens Greenpeace stellen de lozingsvergunningen nog steeds niet veel voor. In geloosd productiewater mag 40 mg (alifatische) olie per liter zitten. Voor de groep van de aromatische oliën (die veel giftiger zijn) gelden geen regels. Voor gasproductie platforms, die vrijwel nooit aan deze norm voldoen, geldt deze norm niet. Hier staat volgens de NAM en EZ tegenover, dat er voor ieder platform een boekhouding moet worden bijgehouden, waarin precies staat wat er naar het platform toegaat, wat er wordt verbruikt en geloosd, en wat er naar land terugkomt. Een goede controle is dus mogelijk, en deze wordt uitgevoerd door het Staatstoezicht op de Mijnen. NAM wijst erop, dat het niet wenselijk is te streven naar 'geen-lozingen'. De boorspoeling uit de bovenste sectie van het boorgat, die moeilijk kan worden opgevangen, omvat zo'n 8000 ton, waarvan 6500 ton bestaat uit zeewater. Afvoer naar land leidt daar tot grote milieukundige problemen. Verder wijst NAM erop, dat de offshore een slechte reputatie heeft als gevolg van olielozingen, rampen en lozingen van OBM. Er wordt echter hard gewerkt aan milieumaatregelen.

Men vraagt zich af, waarom in de hele discussie over beschermde gebieden de offshore industrie er, in vergelijking tot de visserij, zo genadig vanaf komt. Dit heeft een aantal redenen. Het lijkt een utopie om zaken als offshore, maar ook scheepvaart en militaire oefeningen, uit een zeegebied te kunnen weren. Deze moeten worden beheerst, niet geweerd en via vergunningen is het mogelijk om de milieuschade beperkt te houden. Voor de visserij geldt, dat deze bedrijfstak aantoonbare schade doet aan het ecosysteem. De enige manier om dit tegen te gaan is het weren van alle visserij uit een gebied. Uiteraard dienen in zo'n gebied ook andere activiteiten zo netjes mogelijk te worden uitgevoerd. Een laatste vraag gold de militaire activiteiten. Niemand weet precies wat deze inhouden. Offshore activiteiten mogen gedurende de helft van het jaar niet plaats vinden, met het oog op (onder andere NAVO) oefeningen. Toch ligt het gebied bepaald niet vol marineschepen. De indruk bestond dat deze beperkingen best wat minder konden.

Aan het einde van de Friese Front dag werden alle sprekers door de dagvoorzitter bedankt en kregen zij uit handen van de voorzitter van de NZG een door Frits-Jan Maas gemaakt beeldje van hét symbool van het Friese Front, de Zeekoet.